

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrť leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrť leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadne tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat

Za veče črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Contrada della Croce 233, poleg preture, kder se nahaja tudi upravnistvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri urednistvu.

Glasiló slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Predsednistvu družbe Soča v Gorici.*)

Reševaje vlogo 26. pr. m. s katero se za dovoljenje prosi, da se zamore Tabor v Renčah imeti, naznanjam Predsednistvu, da prepovedam imetje omenjenega Tabora v Renčah na podlagi §. 6 postave pravic za zberališča, gledé na točke I. in III. programa in scer: zahtevanje da se napravi ena kronovina Slovenija, in narodne postave, namerjajo preembe ustavne obstojnosti dežel v izključivnem pridu enega naroda, in da zamore njih razlaganje v ljudskemu zberališču pod prostim nebom napraviti razdražbe in sovraštva med narodi v deželi nahajajočimi; v taki meri, da bi vtegnilo škodo trpeti javno blagostanje in javna varčnost.

C. KR. OKRAJNO GLAVARSTVO

v Gorici dne 8. septembra 1872

C. k. namestn. svet. I. R.
Steinhack.

Načrt narodnostne postave za Česko,

ki naj bi se primerno preuarejena sklenila za Goriško.

§. 1. Česki in nemški narod ima v českem kraljestvu v vseh razmerah javnega in državljanskega prava enako pravico do tega, da se spoštuje, hrani in razvija obeh narodna posebnost in jezik.

§. 2. Ne postavljajo gospojski ukazi ne smejo pri enakih okoliščinah z deželani ene narodnosti slabeje ravnati kot z deželani druge narodnosti ne zaradi njih plemena in jezika, in tudi ne glede javnih zavodov vsake vrste, ki jih dežela vzdržuje. To velja izrekoma za pravico voliti in biti izvoljen v javna zastopstva, velja pri podeljevanji javnih služeb in časti pri enakih zmožnostih tudi za uradni jezik v javnih uradnih in zavodih, in za enakomerno deželno podporo šol in izobraževališč sploh.

§. 3. Deželne postave se imajo v obeh jezikih deželnemu zboru predlagati, potrjevati in proglaševati. Pri vseh razpravah v deželnem zboru se sme vsak po-

*) Ta odlok je ponatisnjen kakoršnega smo dobili od besedod do besede.

slanec po svoji volji posluževati enega ali drugega deželnega jezika. Vse, kar vlada objavi deželnemu zboru, vsi predlogi v zboru stavljeni in sklepi tega zbora se morajo o obeh jezikih zapisovati in proglaševati. Predsednik in podpredsednik morata zmožna biti obeh deželnih jezikov.

§. 4. Okraj za oskrbovanje javnih opravil in okraj za volitve v javne zastopstva imajo se, kolikor je le mogoče, tako ustanoviti, da obstoji vsak okraj le iz občin ene narodnosti.

§. 5. Kateri ima biti uradni jezik občine, to odloči občinsko zastopstvo.

Ako bi temu nasprotovalo nekaj občinskih volilcev, odloči o tem po glasovanji večina vseh volilcev.

Če je v kaki občini saj peti del volilcev druge narodnosti, potem ima v tej občini jezik te narodne manjšine biti pomočni uradni jezik v tem smislu, da se ga smejo občinarji posluževati v zastopstvu, da se morajo vsi javni razglesi tudi v tem jeziku objavljati, da smejo stranke podajati v njem pisane vloge, ki se imajo v enakem jeziku reševati, v katerem se morajo, če se zahteva, tudi zapisniki pisati. V glavnem mestu ima vsakako vse to veljati tudi za drugi kot pomočni jezik.

§. 6. Uradni jezik, ki ga ima v enem okraju večina občin je uradni jezik okrajnega zastopa. Ako je pa v kakem okraju le ena občina druge narodnosti, ima se njen jezik pripuščati kot podporni jezik. (§. 5. odstavek 2.)

§. 7. Uradni jezik okrajnega zastopstva je tudi uradni jezik c. k. oblastnij in sodnij. Vendar se ima pri vseh teh uradnih drugih jezik (§. 5) kot pomočni jezik pripuščati in rabiti, če stranke tega tirjajo. Vpisi v javne knjige se imajo izvrševati v tem jeziku, v katerem so pisane vloge. Izpiski se izdajajo v istem jeziku.

§. 8. Uradnije iste veljave in vrste se imajo med seboj posluževati svojega jezika; prav tako uradnije isti vrste z viksimi. C. k. oblastnije izdajajo svoje ukaze podredjenim uradnijam v njihovem jeziku. Uradni jezik c. k. civilnih uradnij, katerih delokrog se razteza po vsi deželi, je česki in nemški. Državne in deželne civilne uradnije, kakor tudi sodnije viših stopin morajo tako sestavljene biti, da se morejo pri njih vsa opravila razpravljati v obeh jezikih.

§. 9. Pri c. k. uradnijah českega kraljestva ne sme nihče službe dobiti kot konceptni uradnik ali sod-

nik, ki ni zmožen obeh jezikov v govoru in pisavi. Dokler tega ni mogoče in so uradniki, ki znajo le en jezik, naj se prestavijo v takt okraj, kterega jezik znajo. Deželni uradi imajo skrbeti za to, da se podporni jezik popolnoma vpelje tam, kjer se ima to zgoditi po postavi. Konec prih.

Politično društvo „Soča.“

Zapisnik občnega zbora dne 24. avgusta 1872.

(Konec.)

Slavni dež. odbor!

Od začetka ustavne dobe, to je, od kar so začeli deželni zbori svoje delovanje, govori se že v preuravnani naših javnih zemljiščnih knjig. Občinstvo, katero ludo občuti neugodne posledice sedajne nerednosti in površnosti tabularnih knjig, si je obetalo in se je tega prav veselilo, da bo vis. dež. zbor to zadevo s vsi potrebno odločnostjo v roke vzel in tudi dognal.

Toda minulo je že skoro 12 let, od kar se vsako leto zbira visoki zbor, stvar je bila res tudi že dvakrat ali trikrat na dnevnem redu, a vendar ni še dogana. Deželni zbor je calá že en dotičen načrt postav potrdil in ga cesarski sankciji priporočil, toda vlada ga je zavrnila spoznavši, da nekatere njegove določbe ne spadajo v pristojnost deželnega zastopa.

Zdaj pa je državni zbor v zadnji sesiji občno postavo za uredbo tabularnih knjig potrdil in Nj. Veličanstvo ji je tudi že svoje najviše potrjenje podeliti blagovolilo. Naslanjaje se na to postavo, ne pride več vis. deželni zbor zastran kompetencije z drugimi postavodajavnimi faktorji navskriž, ako sestavi našim deželnim razmeram in potrebam primerno deželno postavo.

Ker ima tedaj slav. dež. odbortemelj v občni postavi in tudi nabrane stvarne zadosti v dosedajnih razpravah in načrtih, mu ne more prizadeti več tolikih težav, da se sestavi in pripravi za prihodnjo sesijo nov predlog postave za obče zaželjeno konečno uravnano javnih zemljiščnih knjig ali pa da si zagotovi tak vladni predlog. Saj je že skrajni čas, da se nujni tej potrebi v okom pride na korist posestev kredita in sploh dežele.

Polit. društvo Soča priporoča tedaj sl. dež. od-

LISTEK.

V Preširnov spomin.

Ne davno ustanovljeno „društvo slovenskih pisateljev“ je začetek svojega delovanja srečno se sklepom storilo, naj se vzida v rojstno hišo našega največjega pesnika spominska plošča; in kakor znano bode zaradi tega 15. t. m. v Vrbi na Gorenškem javna slovesnost.

Pri tej priliki si štejem v svojo sveto dolžnost, nekoliko besedij o Preširnu samem spregovoriti. Namen teh vrstic nij, kaj novega povedati, saj tudi ne moremo in ne znamo, nego naša želja je le pesnikovo slavo povišati in mu še večje priznavanje in čestenje priboriti.

Slovenska literatura je bila po Vodnikovi smrti in uže za časa njegovih zadnjih let nekoliko opešala; pisale se niso ni cerkvene ni posvetne knjige; edine slovnice so rasle na slovstvenem polji kakor gobe po dežji. Še le po tridesetem letu postalo je plodnejše gibanje; „kranjska čebelica“ je odprla popolnoma novo dobo umetnemu pesnistvu. In mej možmi, ki so se trudili za povzdigo slovenstva v tem krogu bil je gotovo prvi — Preširen. V „čebelici“ je nastopil namreč prvak našega pesništva se svojimi mojsterskimi pesnimi; svet je kar od začudenja strmél pred tako dovr-

šeno obliko, pred jedernatimi mislimi in bogatim, krepkim jezikom.

„Ti si otesal govoru mejnike,
Upihal iskro v plamen iz pepela,
Iz malega zaklada ti v narodi
Sezidal si poslopje veličansko;
Ti luči si roditelj in svobodi,
Jeziku si veljavo dal slovansko,
Tvoj duh po samotorni cesti hodi;
Pozoveš struno v bor italjansko:
Kar sanjal, upal nikdar nij Slovenec,
Nesmrtan spletaš v čaroven mu venec.“
(Levstik.)

Ali kakor vsak velik mož, imel je tudi Preširen veliko sovražnikov in nasprotnikov, kakor v življenji tako tudi po smrti.

Jako se motimo, ako mislimo, da je bil Preširen v obče priznan za najboljšega slovenskega pesnika; njegove pesni so bile z navdašenjem sprejete, ali nič manje niso bili obrajtni tudi izdelki navadnih sušmarjev; Preširen je imel, kakor vsak drugi, ali pa še manjši koticék v svetem slovstvenem hramu. Kedo se ne spominja še tistih revnih časov, ko se je na pesniškem polji sama praznota in puhlost širila, kakor žaba v basni?

Kedo se tudi ne spominja tistega smešnega prašanja: Preširen ali Koseski, kdo je večji?

„Preširen bi bil gotovo prvi“, so rekali nekateri,

„a njegove pesni niso moralne, nemajo moralnega namena.“ Kaj mora pesen moralo pospeševati? Golo pospeševanje morale nij nikedar namen umetnostij, to raj tudi pesni ne. Svet je samo zaradi sebe tukaj in ravno tako tudi umetnost, in kakor je svet vedno eden in isti, naj se človeški nazori spreminjajo, kakor hote, ravno tako mora biti umetnost od začasnih nazorov popolnoma neodvisna. Umetnost naj bo neodvisna od morale, ki se na zemlji večkrat spreminja z vero. Rimska morala je bila različna od krščanske; umetnost rimska in krščanska je pa ena in ista. Sploh je pa prašanje, ali je res, da so Preširnovi pesni nemoralne; ali je kaj grešnega v tem, če je videl svet, kakoršen je. Mar se človestvo boji svoje lastne podobe? Preširen je opisal le svet, kakor mu je velevalo sreč; saj pesnik je v tem stvarniku podoben, da si tudi on po svoji podobi svoje izdelke ustvarja. Ali ker svet ne sme samega sebe poznati, Preširen pa nasprotno uči, za to so mu odrekli veljave!

A vse to nij nič izdalo, Preširen je vendar ustvaril slovensko poezijo, našel je veliko učencev, njegove pesni so rodile druge pesni.

Kaj je pesnik, če nij plodonosen tudi po smrti? Pygmalijonova statua je bila tako lepa žena, da se je mojster vanjo zaljubil, in da je vsled samih poljubov oživela, ali kolikor vemo, nij nikedar otrok imela. In ravno tak je pesnik brez naslednikov, brez učencev.

moram tožiti, da se naši vodnjaki v prav slabem stanu; tudi gledé šolstva smo na slabem in učitelj toži, da stariši ne pošiljajo otrok v šolo, stariši nasproti pa se izgovarjajo s tem, da se otroci tam ničesa ne naučijo, da je toraj boljše, če ostanejo doma. Kdor ima prav naj se pritoži na primernem mestu, tako ne smé dalje bitil. Naravno je, da zaradi tega zaostajamo, da nimamo čitalnice, kjer bi se slišalo vbrano petje, kjer bi naša mladina mogla zlahkati svoja srca, da bi ne pretepovala se po javnih plesih kakor do zdaj, ampak da bi se privadila milejših šeg. No, pa kaj hočemo. S tem, da smo duševno zanemarjeni, je zanemarjeno tudi naše poljedelstvo: ko drugod snujejo vinorejske društva, je pri nas vse pri starem, in sadjoreja, ki bi mogla v slabih letinah nadomestiti trgateg, je tukaj popolnoma zapuščena. Pa kaj bi ne? Naših otrok nikdo niti cepiti ne uči! Spoznajmo svoje slabosti in popravimo, kaj je nevrstnega, volje je treba!

Letina je pri nas slabša ko boljša. Vina ne bo, svile ni bilo; teran je sedaj že po 30 gl., ker le boljši gospodarji ga še imajo; žita je za 3 deli dobra letine, sadja nam je dvakratna toča precej pobrala, vendar ga je bilo primerno; turšice, pri nas malo sadijo zaradi suše, a ta je letos prav lepa, ker je bila letina dovolj mokra. Sploh se kažejo poznejši nasadi, kakor ajda, lepe

Iz Dutovlj. [Lzv. dop.] Komur klije la mala iskrica domoljubja v srci za ljudstveno razvitje in pospeševanje narodnega napredka, kogar vsaj nekoliko briga zedinjenje našega v toliko delov razmesarjenega naroda, mora istinito prav globoko, očno vzdihniti k milemu Bogu, ako je svedok onim zmešnjavam v narodnih zadevah, kakoršne se žalibolže verše v našem selu. A ne, da bi hotel s tem trditi, da pri nas nij vnetih rodoljubov, tega me Bog varuj, kajti dva očividna, jasna dokaza imamo, da tli domovinski duh, prvič, ker so skoro vsi slov. listovi po našej vasi ponaročeni, in drugič, ker so bili sklenili uže pred tremi leti osnovati si svojo čitalnico, si izvolili predsednika in ves odbor, a po necih osobnostih je ta osnova propala, in sedaj spi spanje mrtvih. Zalostno, da mora zbog malenkosti v zasebnih zadevah narod trpeti!

Da se zedinijo posamezni naročniki raznih listov, da pristopi še nekoliko družih sposobnih udov, katerih je posebno pri nas obilo, in čitalnica je na stalni podlagi. A združenje, združenje, to je onstran širocega prepada, čez kojega je težko stesati trden most, ali vsaj zanesljivo herv. Kaj bo ta nesloga večno trajala? S kako pravico se drznemo tirjati zedinjenje Slovenije, ako smo uže v posameznih vaseh nezložni? Pred tremi leti ste se bili zbrali, zadovoljni bili s to napravo, a veterček malo popihne in vaša osnova se tresne in sesuje. Zakaj to? Zedinite se enkrat k narodnemu delu!

Politični pregled.

V Cislajtaniji še zmerom vse miruje; ministerstvo napavlja predloge za prihodnji državni zbor in je menda v zadregi zaradi predloga o neposrednih volitvah v državni zbor. Bomo videli, kako si bo znalo pomagati čez ta vrtinec. Menda prav teško, če mu ne pride na pomoč zopet nekoliko Črnetov.

16. t. m. stopijo skup delegacije v Pestu, tako vsaj je določeno; ampak mogoče je, da ogrski zbor do 16. t. m. ne bode še izvolil svojih delegatov, ker levičnjaki po stari taktiki razprave o potrjenju zadnjih volitev po mogočnosti daljšajo in dokler niso volitve verificirane (potrjene), ne more ogrski zbor voliti delegatov. Iz tega se razvidi, da na Ogerskem vkljub domišljene zmage Deakovcev pri volitvah, nij še konec komedije, ampak da bode ples še le prav zanimiv postal.

Cesar je namreč odprl 4. t. m. ogerski državni zbor s prestolnim govorom, v katerem je povdarjal popraviljenje in prenarvedbo volilnih in tiskovnih postav potem reforme pravosodja in materialni napredek Ogerske. Vsled razvojnichenja hrvatske granice je vabil kralj, naj se primerno pomnoži število hrvatskih poslancev v skupnem ogerskem zboru, in opominjal zadnjega, da voli iz svoje srede regnikolarno deputacijo, kateri se bode z enako hrvatsko deputacijo porazumela o zaželjeni reviziji in prenarredbi nagodbe od leta 1868. Zdaj se ogrski zbor bavi z preiskavo in potrditvo zadnjih volitev, kakor smo uže omenili. Počili pa so tudi glasi, da se hoče en del levičnjakov porazumeti z Deakovci; a ko so ogrski vladni listi začeli to reč razpravljati, pride na svetlo neka objava enega voditelja levičnjakov, Irany-a, v kateri vabi vse levičnjake, naj se zedinijo še ožje s skrajnimi levičnjaki, kateri

stojé na podlagi postav leta 1848. in počajo vedeti za nobeno drugo zvezo s Cislajtanijo, nego za zvezo po enem in istem vladarju, to je, da bi Ogerska postala popolnoma svoja država in da ne bi imela z Avstrijo nič skup, nego samega vladarja. Sliši se sicer, da hoče tudi Deakova stranka levičnjakom v kaki reči kaj pritrditi; a verjemo ni, da bi se stranke porazumele, posebno gledé vojske ne, in tako vtegne ostati vse pri starem. V soboto so imeli levičnjaki klubovo sejo in Ghyczy je skušal posredovati med strankama, a posrečilo se mu nij, ker je klub čez njegove predloge stopil na dnevni red. Hrvatje narodne stranke so v Ogerskem zboru ustanovili poseben klub; 14 unijonistov hrvatskih pa se je dalo zapisati v Deakov klub.

Nové Srbske konferencije so napovedane, madjaronski arhimandrit Angjelič, škof Gruič in sirmiski veliki župan so nekda poklicani v Pešto, da se pogovorijo z Lonyay-em zaradi srbskega cerkvenega zbora ali kongresa. Te konference vtegnejo biti hasljive madjaronskim kruhoborcem à la Angjelič, nikakor pa Srbskemu narodu, kateri bode gotovo nasprotoval nameram Madjarov in znal braniti svoje svete narodne pravice, ker si je zvest svoje in hlabrosti voditeljev, kakor je Miletič in drugi.

Shod treh cesarjev v Berlinu je zdaj kot dogodek pred nami; 6. t. m. so se sešli trije najmočnejši evropski vladarji: naš cesar, ruski car in nemški cesar; sprejem obéh ptujih vladarjev v Berlinu je bil velikansk; posebno pa se je nemški dvor potrudil, da je ruskega cara z največo slavnostjo počastil, ljudstvo nekda nij bilo toliko navdušeno za ruske goste, slišalo se je celo tu in tam sikanje, katero pa je policija hitro zamorila. Ruski car ima s seboj mnogoštevilno spremstvo, svojega sina naslednika in še 2 druga princa, mnogo generalov in kneza Gorčakov-a z drugimi dvorniki in visokimi činovniki; naš cesar nima se seboj nobenega nadvojvoda, ampak samo en par generalov, dvornikov in grofa Andrassy-a.

7. t. m. je bila velika vojaška parada, h kateri sta se poljala skup naš cesar in ruski car; nemški cesar ju je čakal na vojaškem polju, kjer je več tisuč vojakov pred vladarji defiliralo. Ko je prišla vrsta na tista poljka, katerih častna poveljnika sta oba ptuja cesarja, sta ona stopila poljkama na čelo ter ju vodila mimo nemškega cesarja. V pondeljek in vtorek so se menda začeli diplomatični pogovori med Bismarkom, Gorčakov-em in Andrassy-em. Časopisje celega sveta se zdaj bavi z uprašanjem, kak namen da ima shod treh vladarjev. Pruski časopisi pravijo, da je shod garancija miru; poljski „Čas“ vpraša, kateri treh ministrov bo oslepjen? Da le ne bi bil Andrassy! V Genfu na Švicarskem izhajajoči „Journal de Genève“ pravi, da je posebno dobro podučen po enemu diplomatu. On vé za gotovo, da se bode v Berlinu o poslednjih točkah sklepalo: 1. trije vladarji hočejo Evropski mir zdržavati na podlagi sedajnih teritorijalnih (posestnih) razmer; 2. ruski in avstrijski vladar spoznata za pravo sedajno mejo med Francosko in Nemško; 3. Rusija se odpove panslavistični agitaciji v Avstriji; 4. Ruski je dovoljeno razvijati svojo moč na črnem morju.

Nadalje hočejo tudi nekteri časniki vedeti, da se napravljajo v Berlinu dogovori zaradi uničenja „Internationale“ (komunistov).

Morda je kak teh predmetov resničen; ampak ona točka o panslavistični agitaciji Rusije v Avstriji je nekam čudna, kajti s tem bi Rusija priznavala, da je res hotela uničiti Avstrijo, kaj tacega nij mogoče še pri navadnih ljudeh, toliko manj pa pri diplomatih in vladarjih. In na vse zadnje: kje pa je ta panslavistična agitacija? Menda v fantaziji avstrijskih prusomanov. Dovoljenje, da sme Ruska razvijati svojo moč na črnem morju, je tudi nepotrebno, ker si ga je Rusija uže sama vzela. Sploh so vse vganjke o namenu shoda cesarjev časnikarske domišljije; mi ostanemo pri uže dvakrat izrečenem prepričanju, da shod cesarjev ne bode segal v evropske dogodke, kateri so zdaj močno odvisni od notrajnega položaja držav in katere v največjem času tudi narodi sami določujejo. Sicer pa menimo, da bomo uživali zdaj nekoliko let blazega mira, dokler se Rusija in Francija ne pripravite za boj. Predsednik ljudovlade francoske je baje te dni na vprašanje, zakaj da se toliko peča s poboljšanjem francoske vojske in francoskih ka-

nonov, odgovoril: Ker hočem, da bo Francija pripravljena na mir v Evropi. S tem odgovorom je menda hotel Thiers parodirati (smesiti) shod v Berlinu; ne da se pa tajiti, da hoče Bismark shod vendar ukoristiti in sicer proti nemškemu kraljem, kateri so začeli zadnji čas nose vihati; on jih hoče s tem plašiti in jih indirektno spominjati, da naj se vdajo svoji osodi; a vkljub vsemu niso prišli v Berlin kralj Bavarski, Wirtemberski in Saksoski, kar si svet tolmači kot demonstracijo proti Pruski, in to po pravici.

Zanimivo je to, da se je prav zdaj sešel tudi kongres komunistov ali Internationale v Haag-u, glavnem mestu Hollandskem, to je, kakor da bi hoteli komunisti pokazati, da se ne bojé nobenih naklepev proti njim. Namen shoda je, da se društvo boljše organizuje in da se posvetuje, kako bi se uspešno pomagalo delalcem. Sklenilo se je, da bode imel v prihodnje odbor svoj sedež v Novem York-u, od koder bo lahko uspešneje deloval. Kongres se je uže razšel.

Srbska narodna skupščina se bode odprla s koncem drugega meseca oktobra v Kragujevacu.

Slovenske županije na Goriškem.

IV. Županija kviščanska (ali Štarnano-Kviška) obstoji iz katastralnih občin: Kviško se Štarnom, polže, Kozana, Verhovlje in Višnjovok, obsega 6043 oralov površja, plačuje 5117 gld. starega davka in šteje 4170 duš.

Ta županija je največa v Brdih, Lega in zaselkišča so naj ugodnejša trtoraji, katera daje tamkajšnjim prebivalcem, kakor sploh vsem Bricem naj boljši in razvun sadja skoro edini pridelek. Ljudstvo je sploh malo zavedeno, pa jako marljivo in tudi krepko za delo, cesar treba za zelo težavno obdelavanje vitogradov. Opočna zemljišča se z velikim trudom a kajta ročno razdelujejo in vinogradi nastajajo leto na leto, id tam, kjer je bila poprej gola pušča. Tudi ti vinogradi se v obče ne delajo pravilno in ne ozira se pri tem dosti na novejšo vinorejske skušnje, kakor v drugih vinjskih deželah in to prav za to, ker manjka zvedlosti in ker velja sploh neumni predsodek: „Tako su sadili, tako delali naši stariši in pradedi, tako bomo tudi mi; saj so oni dobro shajali, zakaj ne tudi mi?“

Ta županija šteje lepo število samosvojih posestnikov, kateri so si od zadnjih dvajset let, od kar je drugod po Goriškem davila posestnike trtna, helen, dobro opomogli. Pa tudi kolonov je še precej dosti, ki nimajo večidel nič svojega. Težavno breme katero kljub dobrim letinam, tlači še večidel posestnika, so zemljiščno odvezni dolgovi; tako so n. pr. samostni posestniki v katast. občinah Štarnem in Višnjevku dolžni na dotičnih zastavkih okoli 24.000 gold., zemljiščno odveznemu zalogu, več kakor so vredna obloženja zemljišča.

Kviščanje se nam zdijo nekoliko bolj razviti od drugih sosedov; imajo posebno dober sluh za petje in za godbo in so tudi v narodnem obziru bolj zbujeni, kakor drugod po Brdih. Slovensčina, katero govore v tej županiji in po vseh Brdih, je zelo namesana z italjskimi izrazi, in je sploh nekako neotesana tudi v obliki in v posebnem akcentu, kojega ne nahajamo nikoder drugod. Brici so si kaj radi ali hotri ali pa sorodu med seboj; nikoder ni toliko „komparnov“ in „kužinov“ ko tukaj. Kedar so dobre letine, so Brici kaj ponosni; nosijo klobuk na stran in niso posebno varčni; na bodoče slabe letine ne mislijo dosti in zato bi nastala po Brdih kmalo revščina in gotovo velika revščina, ako bi tam dve leti ali več zaporedoma ne pridelali vina; kajti vsi drugi njihovi pridelki ne zaostujejo naj silnejšim potrebam.

Sedež kviščanskega županstva je zdaj v Štarnem. Posluje se tu v domačih opravilih slovensko, z javnimi uradi pa, kakor bolje kaže, slovensko, italijansko, ali nemško in sicer se deželnemu odboru poročuje, glavvarstvu in namestništvu se „unterthaugst berichte“ sodnijskim oblastnijam pa „devota Podestaria rapportuje.“ Taka podložna vstreljivost znači sploh našo županstvo, katero je menda že pozabilo, da greši s takim postopanjem proti obstoječemu, ker nikdar preklicanemu, enoglasnemu sklepu starejšinstva, da se ima v občinskem uradu štartenskem sploh slovensko uradovati. Sicer bi bilo pismeno uradovanje še precej redno.

Občinsko gospodarstvo je razdeljeno ne po katastralnih občinah, ampak po občinskih oddelkih; za vsaj tudi najmanjši oddelke se sestavljajo posebni proračuni in računi, kar nij prav postavilo, ker je vsaka katastralna občina praviloma nerazdeljiva in gospodari se svojim premoženjem; toda, čeravno kaže tako razcepljeno gospodarstvo, bi rekel, neko malodušno preziranje jako hasljive solidarnosti, se vendar ne more imenovati nepravilna, ker ima tukaj vsak oddelk svoje posebno premoženje in posebne dohodke, n. pr. obligacije in bratovščinske obresti.

Obligacij državnega posojila ima cela županija nad 12.700 gl. in posamezni oddelki dobivajo vsako leto prav lepe zneske iz glavnega zaloga za uboge, kot obresti birmih bratovščin.

Te obresti znašajo n. leto skupaj blizo 780 gl. in bi se imele po dotični ustanovitvi razdeliti med uboge; toda ker so domači bolniki po raznih bolnišnicah gotovo tudi reveži, se ne more reči, da se odtegujejo denarji svojemu namenu, ako se plačujejo z njimi tudi bolnišnični stroški. Zraven tega ima kviščanska županija še kakih 4000 gl. nepotirjanih zastankov za zemljišča, ki so se o času posilnega posojila za primerno plačilo v last razdelila med občinarje in okoli 3000 gl. imajo v kratkem dobiti oddelki Vrhovlje, Brestje in Smartno za eprostenje zemljiščnih služnosti. Kedar bosta tudi ta zneska na suhem v občinski denarnici, (za kar bi moralo županstvo skrbeti,) potem ne bo več treba doklad nekaterim občinskim oddelkom, katerim se morajo zdaj še nalagati posebno zastran obilnih bolnišničnih stroškov, ki se vsako leto ugotovljajo na račun te županije; sicer bi morda odpadle potem priklade k davkom v celej županiji, ako bi bilo gospodarstvo solidarnější (vzajemnejši) in ne tako razdrobljeno.

Občinski računi se redno sestavljajo in rešujejo. Nasprotno se pa oskrbuje krajna policija prav slabo. Posebno so zanemarljive občinske poti in sicer v nekaterih krajih tako, da je prav nevarno za voznike, živino in blage, ki se po njenih premečejo. Enako malo se pazi na skladovni cesti za cestno policijo, katera spada enako prvi v področje županstva. Tudi nadgledovanje rad mero in vago se popolnoma v nemar pušča; žalibog, da so druga županstva goriške okolice v tem oziru malo ali nič boljše in to na veliko škodo svojih oskrbljencev.

V celi županiji nij bilo do zdaj nobene redne šole; ampak imeli so le šoli za silo v Šmartnem in v Kviškem, kateri ste se pa navadno prav neredno obiskovali, menda se nij krajni šolski svet dosti za to brigal. Odsihmal bo okrajni šolski svet za to skrbel, da se ustanove redne šole, povsod koder jih treba; že ste raspisani učiteljski službi za Kviško in Šmartno.

V Kviškem so osnovali letos novo čitalnico, o kateri še ne moremo soditi, kako bo napredovala. Ker šteje med svojimi člani dobre gošče in pevce, morala bi biti vsaj vrlo živa.

V kviščanski županiji redé 30 konj, 38 oslov, 317 krav, 68 telet do treh let, 329 volov, 91 ovac, 528 prečičev in 56 panjev čebel.

Prihodnjé se bomo radovali krasnega razgleda v Števerjanu.

Razne vesti.

(Preširnova slavnost.) Z lepšim činom nij moglo začeti svoje delavnosti naše pisateljsko društvo, kakor v tem, da dostojno slavi našega prvega pesnika Preširna. 15. t. m. se bode odkrila v Vrbi na rojstni hiši našega pesnika spomenična ploša, katero je dalo napraviti pisateljsko društvo.

Program slovesnosti je sledeč: 1. Slavnosti govor g. dr. Razlag-a, 2. Odkritje spomenične ploše na Preširnovi rojstni hiši in blagoslovljenje po g. župniku L. Pintar-ju iz Breznice; 3. „Na Preširnovem domu“, slavospév, spisal Stritar, zložil dr. B. Ipavec; 4. „Strunam“, besede Fr. Preširna, napev Davorina Jenka; 5. „Soldaška“, besede Fr. Preširna, napev dr. B. Ipavca; 6. Končni govor g. prof. J. Zupana. Pevske točke poje pevski zbor ljubljanske čitalnice. Deležniki slavnosti se iz Ljubljane odpeljejo 15. septembra ob 1/4 7. zjutraj z gorenjskim vlakom do postaje Lesce-Radoljca od kodar se društvo poda ob 1/2 10 uri v bližnjo Vrbo. Po končni slavnosti je odhod v Bled, kjer bo skupni obed in popoldne veselica. Slovesnost bode veličastna, ker se bode toliko najboljših Slovencev zbralo na bleškem jezeru, kinču slovenske zemlje. Gotovi smo, da bomo tudi mi goriški in tržaški Slovenci zastopani po mnogih možakih in po naši za vse lepo vneti mladini pri oni slovesnosti ter prosimo posebno naše narodne župane, da se v obilem številu udeležijo onega shoda, da vidijo rojstni kraj našega pesnika in najlepše kraje naše mile Slovenije. To potovanje bo gotovo vsakemu v spominu ostalo. V saboto ob 4 1/2 uri popoldne odpotuje od tukaj malo društvo. Če hoče kedo kaj natančnejšega o stroških i. t. d. zvediti, naj se oglasi pri uredništvu. Izkaznice za polovico voznine po železnici se dobe v čitalnici goriški.

(Stenški tabor) je tudi letos prepovedan, kakor je razvidljivo iz c. k. glavarstvenega dekreta na čelu lista. Proti dekretu je odb. „Soče“ rekuriral na namestništvo, oziroma na ministerstvo. Ilustraciji originalnega dekreta in pobijanji na gibov, s katerimi se prepoved utemeljuje, bomo prihodnjé posvetili posebno članek.

(Prvi izpit zrelosti na tukašnjem c. k. izobraževališči.) 22. 23. in 24. avgusta ostanejo za naše šolstvo v prijaznem spominu. Te dni so imeli namreč tretjeletniki izobraževališča prve maturo, in to v narodnih jezikih. Izvzemši odgoje in nemščine so se iz-

praševali vsi drugi predmeti v slovenščini, ozirama talijansčini, kar do zdaj ni še bilo. Zopet lep dokaz, da ni jezik naš pomanjkljiv, ampak dovolj bogat in uglajen tudi za znanstva katerekoli vrste.

Izpit zrelosti je delalo 6 Slovencev in 4 Lahi, od katerih sta dobila 2 gospoda spričevalo I. reda; 5 njih je vdobilo II. reda; 2 pa III. reda, in I-IV. reda. Število je res malo za veliko pomanjkanje. Kakor se nam pravi primanjkovalo bo samo letos za raspisane službe pri 20 učiteljev samo na Goriškem, po Istri je neki še večja pomanjkljivost.

Pri tej priložnosti naj omenim, da je tukašno izobraževališče osnovano popolnoma na narodni podlagi. Slovecem se predava po slovenski, Lahom po talijanski. Da je to pametno in naravno, ne trdijo samo pedagogi, ampak trditi mora vsak brezstrasten človek, posebno ako se prišteva k izobraženim.

(Slovenska Matica.) Na mesto po pravilih iz Matičinega odbora letos iztopivših odborikov gg.: Dr. Papež F., Dr. Pogačar J., Dr. Razlag R., Sovan Fr., Dr. Vončina Leon, Dr. Vošnjak Josip, Črne A., Kosar F., Dr. Wojska Andr., Winkler Andr., in namesto g. J. Pak-a, ki se je sam odpovedal odborništva, nasvetujemo v odbor „Slovenske Maticé“ sledeče gospode:

1. Dr. Pogačar Jan. Zl. v Ljubljani. 2. Dr. Razlag R. v Ljubljani. 3. Dr. Vončina Leon v Ljubljani. 4. Dr. Vošnjak Josip v Ljubljani. 5. Graselli P. v Ljubljani. 6. Dr. Mencinger Jan. v Kranju. 7. Dr. Geršak Ivan v Ormuži. 8. Jurčič Jos. v Mariboru. 9. Dr. Samec Maks. v Kamniku. 10. Žuža Ivan v Grižah pri Žavcu. 11. Vodusek Mat. v Gorici.

Več goriških matičarjev.

(Gosp. nadporočnik Komel) je dobil za njegovo slovensko knjižico o vojaški službi mnogo pohvalnih pisem: od generala Pürker-ja, divizijonarja v Ljubljani, od nadvojvoda Albrehta, od vojnega ministra in od feldzeugmeistra Maroičič-a; nadvojvoda mu jo celo poslal nekoliko denarne nagrade. Prva zaloga one knjižice je uže razprodana, g. Komel bode v kratkem dal na svitlo drugo zboljšano zalogo, po kateri naj naši vojaki in bramborci urno sežejo. Mi pa častitamo našemu rojaku, ker je on prvi, ki je pomnožil našo domačo literaturo na vojaškem polji.

(Sprava.) Naš goriški dopisnik ne trdi zastonj, da so tukašnji Italijani zelo spremenljivi. Glejte jasen dokaz: Predsednik goriške Ginnastike in glava isončeve stranke Dr. R. se je te dni zopet sprijaznil s svojim in svoje stranke najhujim nasprotnikom d. rem P. iz hvaležnosti, ker mu je ta neko prav privatno prepisnost ugodno razmotal.

Korenjski Alkibiad je v svoji pisarnici „najlepšega moža“ v Gorici na prsa stisnil, rekoč: „Nikdar ne pomocih več peresa zoper svojega prijatelja P.“ Kdo bi bil mogel kedaj kaj takega pričakovati po tako razburjenih polemikah, kakoršne so se javile neprenehoma v „Isonzu“, „Gorizianu“, „Triestesci“ in drugih večjih listih? In vendar sta načelnika nasprotnih strank zdaj Orest in Pilad, in gotovo je posebno liberalna stranka v ne malih zadržegah, kako bi se v tem položaji vedla. Naj se le potolaži: kakor je šel dr. R. tako vtegne pobegniti tudi dr. D. in enako še drugi. Inteligentni P. ima izvrstne zanjke in jih zna rabiti, te se mu mora priznati.

Poslano.

Iz Volč, 3. sept. Na drugi dopis iz Tominskega v št. 35. „Soče“ mene zadevajoč odgovorim vsevednemu dopisniku: Prolazite izza grma brezimnosti, odgrnite krinko, da si v obraz pogledava, in pokazal Vam bom iz avtentičnih virov:

1. da oni vladni Benjamin, kateremu pravite, da je odsek c. kr. tržaškega namestništva vagan žita po 4 gl. zaračunal, duh. pomočniku pri sv. Luciji pa po 8 fr. nijsem jaz, ampak duhovni pomočnik v Volčeh. (To pomoto je vlada urno poravnala);

2. da nijsem podpore prosil na podlagi namestništvenega razgleda, ampak prosil sem izrečno za povikšanje moje plače na 400 gl. na podlagi izkaza pri-krajšanih dohodkov. Občinstvo naj sodi med nama.

Anton Stutar,
župnik.

Rodoljubi in prijatelji narodne glasbe!

Ker mi je čast došla, da me je osnovalni odbor glasbene matice v Ljubljani v seji 4. avgusta t. l. izvolil poverjenika tega velevažnega društva, uljudno vabim vse rodoljube in prijatelje narodne glasbe v goriškem okraji, ki so voljani pristopiti k glasbeni matici, naj mi to brž ko mogoče blagovolé naznaniti, da morem poslanemu mi pozivu zadostiti v blagor in napredek narodne stvari sploh in v razvoj narodne glasbe posebno.

V Sovodnjah pri Gorici 3. sept. 1872.

Avugst Leban,
učitelj.

Trgovske in kmetijske vesti.

Vsled sporočil iz Siseka na Hrvatskem so ondodne cene sledeče:

Pšenica banaška dobra f. 7.60 vsakih 88 ž., turšica f. 4.40 vsakih 88 ž., ječmen f. 3.60 vsakih 70 ž., oves hrvatski f. 3.65 do 3.70 vsakih 100 ž. Te cene se razumejo franko na goriški postaji.

V Trstu se je ta teden prodalo 7000 starjev ruske pšenice po f. 8.50 vsakih 114 ž. S turšico nij še zdaj nič kupčije, dobi se dober Galac po f. 4.50 vsakih 116 ž. franko magacin v Trstu.

Na Goriškem trgu se je prodajala turšica po f. 1.60 do 1.70 polovnik, pšenica po f. 3.20 do 3.30 polovnik, oves furlanski po f. 1.20, ogrski po f. 1.30 polovnik, ječen po f. 3 do 3.20 polovnik; rajž najtineji po f. 11 1/2, druge vrste po po f. 11., na polfin f. 10 1/2, navaden „mutico“ po f. 9 1/4. V Stračicah se je moka denes uže zopet podražila za 20 oziroma 40 soldov in stane № I f. 14.70, № II f. 13.70, № III f. 11.20, № IV f. 10.20, № V f. 8.50, № VI f. 6.70, otrobi debeli f. 2.20, drobni f. 2.80.

Ogerske moke veljajo v Gorici: № 0, f. 16.95, № 1, f. 16.45, № 2, f. 15.85, № 3, f. 15.10, № 4, f. 14.20, № 5, f. 12.55, № 6, f. 10.45, № 7, f. 10.05, № 8, f. 9.55; ržena ogerska № 1 f. 9.95, № II f. 9.10, № III f. 7.70. Ogerska № 3 je enaka, samo močnejši od № 1 v Stračicah in tako zaporedoma, da je ogerska № 8 skoro tako bela kakor № 5, v Stračicah.

Graška eskomptna banka je osnovala filialo v Gorici, katera je začela svoje delevanje včeraj s tem, da je razposlala povabila na subskripcijo znanih turških lozov, katera se bode začela 12. t. m. Slab začetek, ta morda bo filiala v bodoče kaj boljšega na dan spravila, kar bode našim gmotnim in trgovskim potrebam bolj ustrezalo.

Če hoče kedo dobro prodati Janežičovega slovarja Slovensko-nemški del, naj se oglasi pri

Uredništvu „Soče“.

V PRODAJALNJI

TEREZIJE GODINOVE

(poprej Pušič)

v gosposki ulici

bogata zaloga raznega blaga za moške obleke jesenske in zimske

po prav nizki ceni.

Gospodje, želeči poznati blago po uzorih (muštrah) naj se pismeno obrnejo do podpisane firme, katera jim rada pošlje uzore z dotičnim cenikom ter je tudi pripravljena izvesti vsako naročbo na podlagi uzorov v največje zadovoljstvo č. g. naročnikov in po taki ceni, kakor da bi bili kupili robo osebno v prodajalnici

Terezija Godina

(poprej Pušič)

v Gorici, gosposka ulica

BANKE „SLAVIJE“

glavno zastopništvo za Slovenske, oziroma vse jugoslovanske dežele, izročili smo sedaj svojemu dosedanjemu uradniku

gospodu Josipu Kristanu

kteri je tedaj pooblaščen nas naproti okrajnim zastopnikom, kakor tudi proti občinstvu, kteremu ga v blagohotnost priporočamo zastopati.

V Pragi, 20. avgusta 1872.

Glavno ravnateljstvo vzajemno zavarovalne banke

„SLAVIJE“
v Pragi,